การแปลแบบล่าม : แนวคิดเชิงทฤษฎีและวิธีปฏิบัติ
Theoretical Considerations and Practices in Interpretation

ธารทิพย์ แก้วทิพย์
Dharntipaya Kaotipaya

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งอธิบายกระบวนการของการแปลแบบล่ามโดยอ้างอิงจากทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายซึ่งดานิกา เซเลซโกวิทช์ และมารีอานน์ เลเดแรร์ ร่วมกันวางรากฐานในช่วงทศวรรษ 1970 ทั้งสองได้ศึกษาวิเคราะห์วิธีปฏิบัติงานล่ามในสถานการณ์จริงและชี้ให้เห็นกลไกของกระบวนการที่ดำเนินไป กล่าวคือ ล่ามมิได้แปลคำพูดที่ตนได้ยินในภาษาต้นทางเพราะไม่อาจจำได้ทุกคำ แต่จะ "ผละออก" จากภาษา เพื่อ "จับความหมาย" หรือ "สาร" ที่ผู้พูดต้องการสื่อ และนำมาถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทางอย่างเป็นธรรมชาติที่สุด ทั้งนี้ "ความหมาย" ที่กล่าวถึงแตกต่างจากความหมายของคำที่นักภาษาศาสตร์ศึกษา ล่ามทำงานกับความหมายในระดับวาทกรรมซึ่งเกิดจากการประมวลความหมายของคำในภาษาเข้ากับองค์ประกอบ "นอกภาษา" ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์การสื่อสารหรือความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องนั้นๆ กระบวนการแปลดังกล่าวเป็นกระบวนการเดียวกันทั้งในการแปลล่ามตามหลังผู้พูดและการแปลล่ามพร้อมผู้พูด อย่างไรก็ดี การปฏิบัติงานล่ามแต่ละรูปแบบมีแนวทางปฏิบัติต่างกันออกไป และเอื้อประโยชน์ต่อการสื่อสารระหว่างกันในสถานการณ์ต่างๆ มากมายในปัจจุบัน

Abstract

This article presents theoretical considerations about the interpretation process by referring to the interpretative theory of translation elaborated by Danica Seleskovitch and Marianne Lederer in the seventies. Their studies on interpreters' work in real situations reveal the mechanism of the interpretation process. Interpreters do not translate spoken words in the source language they already forgot at the end of the utterance, but step back from them in order to seize the speaker's "meaning" or "message" and render it into the target language as naturally as possible. It is evident that the word "meaning" here is not the one used in early linguistic theories. In fact, interpreters work at the discourse level, combining the semantic indications with all the extra-linguistic elements (situational and cognitive complements) in order to get the "message". The interpretation process is identical for the two modes of interpreting : consecutive and simultaneous interpreting. However, there are differences in practice. The last part of the article

mentions various situations where the two modes of interpreting are needed nowadays.

การแปลแบบล่ามเป็นรูปแบบหนึ่งของการปฏิบัติงานแปล โดยผู้แปลใช้ทักษะการฟังการพูดในการทำงาน แทนที่จะเป็นทักษะการอ่านการเขียน ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ คงไม่เคยมียุคสมัยใดที่กิจกรรมการแปลได้เข้ามามีบทบาทในวงการต่างๆ มากเท่าในปัจจุบัน นอกจากงานแปลข้อเขียนแล้ว การติดต่อสื่อสารด้วยโสตทัศนูปกรณ์อันทันสมัยและการเดินทางที่สะดวกรวดเร็วไปทั่วทุกแห่งในโลกยังทำให้เกิดสถานการณ์จำเป็นที่ล่ามต้องเข้ามาทำหน้าที่สื่อกลางระหว่างสองฝ่ายซึ่งรู้ภาษาคนละภาษา ไม่สามารถเจรจากันได้โดยตรง เป็นที่น่าสังเกตว่าความเปลี่ยนแปลงข้างต้นดำเนินไปพร้อมๆ กับพัฒนาการทางวิชาการอย่างไม่เคยมีมาก่อน ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ในหลายประเทศ มีการจัดการเรียนการสอน ก่อตั้งสถาบันวิชาชีพเพื่อผลิตนักแปลและล่ามให้ทันความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ นักวิชาการหลายคนจากโลกตะวันตกได้ทำการคิดค้นเชิงทฤษฎี [1] ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับกิจกรรมการแปลในแง่มุมต่างๆ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบทางภาษา วัฒนธรรม กลไกการติดต่อสื่อสาร จิตวิทยาการเรียนรู้ ฯลฯ จนทำให้ "ศาสตร์การแปล" (traductologie หรือ translatology) ได้รับการยอมรับในฐานะศาสตร์อิสระที่ใช้วิธีการศึกษาเชิงสหวิทยาการ

ด้วยเนื้อที่อันจำกัด บทความนี้จะกล่าวถึงขั้นตอนการทำงานแปลแบบล่ามโดยอ้างอิงจากทฤษฎีที่เรียกกันในภาษาฝรั่งเศสว่า théorie interprétative de la traduction หรือ théorie du sens และมีผู้แปลไว้เป็นภาษาไทยว่า "ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย" "แบบตีความ" "แบบถ่ายทอดความหมาย"[2] หรือ "ทฤษฎีความหมาย" [3] ทั้งนี้เพราะเป็นทฤษฎีที่ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการทำงานแปลอย่างเป็นระบบ ชี้ให้เห็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดกระบวนการ อีกประการหนึ่ง ทฤษฎีนี้มีที่มาจากประสบการณ์ตรงของล่ามอาชีพ จึงสามารถช่วยให้เข้าใจประเด็นปัญหาของการแปลแบบล่ามได้อย่างชัดเจน หลังจากนั้นจะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานล่ามที่แตกต่างกันสองรูปแบบ และสถานการณ์ต่างๆ ที่ล่ามต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้การสื่อสารดำเนินไปได้โดยไม่ติดขัด เช่นเดียวกับในสถานการณ์การสื่อสารที่ทั้งสองฝ่ายใช้ภาษาเดียวกัน

---

1 ดูทฤษฎีการแปลที่น่าสนใจและมีผู้อธิบายไว้เป็นภาษาไทยใน ปัญญา บริสุทธิ์, 2533 : 1 – 32, 52 – 57; สัญฉวี สายบัว, 2542 : 1 – 8 ; วรรณา แสงอร่ามเรือง, 2542 : 11 – 130.

2 นพพร ประชากุล และคณะ, 2540 : คำนำ (๗), 26, 49.

3 ปัญญา บริสุทธิ์, 2533 : 8, 28.

กระบวนการแปล

ดานิกา เซเลซโกวิทซ์ และมารีอานน์ เลเดแรร์ เป็นผู้นำในการวางรากฐานแนวคิดทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย ดังปรากฏในบทความวิชาการที่ทั้งสองได้เขียนขึ้นในโอกาสต่างๆ ในช่วงทศวรรษ 1970 บทความที่มีความสำคัญถูกนำมารวมเล่มในภายหลังอีก กลายเป็นหนังสือรวมบทความชื่อว่า *Interprêter pour traduire*[1] เซเลซโกวิทซ์เล่าถึงที่มาของการก่อตั้งทฤษฎี ความว่าแรกเริ่มเดิมที เธอทำงานแปลในฐานะผู้ปฏิบัติเป็นล่ามอาชีพในการประชุมสัมมนาระดับนานาชาติ เมื่อปี ค.ศ. 1956 มีผู้ชักชวนให้เธอเข้าร่วมจัดทำหลักสูตรของสถาบันชั้นสูงด้านการล่ามและการแปล (Ecole Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs หรือ E.S.I.T) ณ มหาวิทยาลัยปารีส 3 เธอได้ตัดสินใจรับงานดังกล่าว จึงต้องกลับมาพิจารณาใคร่ครวญให้กระจ่างชัดว่าการทำงานแปลมีกระบวนการขั้นตอนอย่างไรบ้าง[2] นำข้อสังเกตจากประสบการณ์มาประมวลเป็นหลักทฤษฎีสำหรับวางพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตล่ามอาชีพที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของบรรดาองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ [3]

ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายที่ทั้งสองนำเสนอมุ่งไปในแนวทางที่สวนกระแสการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการแปลในยุคนั้นซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาศาสตร์แนวโครงสร้างและไวยากรณ์แนวปริวรรต แนวคิดทฤษฎีที่ยอมรับกันแพร่หลายตั้งอยู่บนสมมุติฐานว่าการแปลคือการถ่ายภาษา (transcodage หรือ code-switching) สับเปลี่ยนคำที่ผูกเรียงเป็นประโยคต่อเนื่องกันตามหลักไวยากรณ์จากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง ดังนั้น การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาในระดับคำและประโยคจึงเป็นการปูพื้นฐานสำหรับการแปลได้เป็นอย่างดี เซเลซโกวิทซ์ และเลเดแรร์คัดค้านแนวคิดดังกล่าว โดยมีเหตุผลหลัก 2 ประการด้วยกัน ประการแรก วิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านภาษาศาสตร์กลับให้ผลตรงข้ามในการทำงานแปล การเทียบเคียงคำในภาษาช่วยให้นักแปลตระหนักถึงปัญหาอุปสรรคที่รอคอยอยู่มากมาย แต่ก็มิได้ชี้แนะทางออกให้แต่อย่างใด นอกจากจะต้องคำนึงถึงความหมายอันหลากหลาย (polysémie) ของคำในภาษาหนึ่งๆ และระมัดระวังหลุมพรางที่เกิดจากความกำกวม (ambiguïté) ของรูปประโยคแล้ว นักแปลยังต้องยอมจำนนต่อคำยืนยันว่ามีถ้อยคำที่ "แปลไม่ได้" เพราะขาดคำเฉพาะที่ "กินความ" ตรงกันในอีกภาษาหนึ่ง เช่น คำเรียกเครือญาติ คำบุพบท คำเรียกวัตถุสิ่งของ

---

[1] พิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1984 นพพร ประชากุล และจิระพรรษ์ บุณยเกียรติ ได้เลือกสรรบทความหลักจำนวน 3 บทความจากหนังสือเล่มนี้มาแปลเป็นภาษาไทย ผู้เขียนขออ้างอิงบทความดังกล่าวจากฉบับแปลภาษาไทย

[2] คำว่า traduction ในหนังสือรวมบทความของเซเลซโกวิทซ์ และเลเดแรร์ ครอบคลุมการแปลข้อเขียนและการแปลแบบล่าม แต่ไม่รวมถึงแบบฝึกหัดแปลที่ใช้ในการสอนภาษาต่างประเทศด้วยวิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาซึ่งเรียกว่า version ในกรณีฝึกแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาแม่ และ thème ในกรณีฝึกแปลจากภาษาแม่เป็นภาษาต่างประเทศ ส่วนคำเฉพาะที่หมายถึงการแปลแบบล่ามเพียงอย่างเดียวคือ interprétation

[3] Seleskovitch et Lederer, 1993 : 179 - 180.

เป็นต้น การผูกติดการแปลไว้กับภาษาจึงนำไปสู่ทางตัน ประการที่สอง แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวแสดงถึงความเข้าใจผิดอย่างมากเกี่ยวกับการปฏิบัติงานแปล หากพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่านักแปลมิได้ทำงานกับคำหรือข้อความที่แยกตัวอยู่ลอยๆ เหมือนคำหรือตัวอย่างประโยคที่นักภาษาศาสตร์แนวโครงสร้างและนักไวยากรณ์แนวปริวรรตใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาภาษา แต่เป็นข้อเขียนจากปลายปากกาหรือคำพูดจากปากของบุคคลที่ต้องการสื่อสารกับผู้อ่านหรือคู่สนทนาในสถานการณ์หนึ่งๆ นักแปลจึงต้องทำงานในระดับวาทกรรม (discours หรือ speech) มิใช่ในระดับภาษา (langue) สิ่งที่นักแปลต้องพยายามหาวิธีการที่จะถ่ายทอดเป็นอีกภาษาหนึ่งจึงเป็นความหมายที่สื่อจริงในบริบทการใช้ภาษา (sens) มิใช่ความหมายประจำของคำในภาษา (significations linguistiques) ซึ่งเป็นเพียงศักยภาพทางความหมายที่อาจถูกนำมาใช้หรือไม่ก็ได้ ยิ่งไปกว่านั้นคำที่ปรากฏในบริบทการสื่อสารยังอาจ "มีความหมายอื่นๆ ที่คาดไม่ถึง" เป็นความหมายที่ไม่ถูกระบุไว้ในพจนานุกรมเล่มใด แต่ "อุบัติขึ้นชั่วคราว" ใน "กระบวนการที่ดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องและก่อตัวขึ้นตลอดเวลาระหว่างการประกอบสร้างวาทกรรม" [1]

ความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นน่าจะมาจากการศึกษางานแปลข้อเขียนโดยเปรียบเทียบบทแปลกับต้นฉบับ[2] ทำให้หลงทางอยู่ในวังวนของการศึกษาภาษา ราวกับถูก "สะกด" ด้วยตัวอักษร เซเลซโกวิทซ์ และ เลเดแรร์ วิเคราะห์กระบวนการแปลในมุมมองที่ต่างออกไป ถือเอาการแปลแบบล่าม "เป็นแม่แบบที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการแปลขั้นพื้นฐาน" [3] โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปลล่ามตามหลังผู้พูด (interprétation consécutive หรือ consecutive interpretation) ซึ่งเป็นรูปแบบที่เผยให้เห็นกลไกการแปลในสถานการณ์การสื่อสารจริงได้ดีที่สุด

---

1 นพพร ประชากุล และคณะ, 2540 : 7 - 8.

ขอยกตัวอย่างข้อความต่อไปนี้ Jane Birkin a merveilleusement **interprété** Gainsbourg dans son dernier album. คำกริยา interpréter ในภาษาฝรั่งเศสอาจหมายความว่า ตีความ หรือ แปล (แบบล่าม) หรือ แสดงบทบาท (สำหรับนักแสดง) หรือขับร้องเพลง (สำหรับนักร้อง) ในที่นี้ นักข่าวบันเทิงกล่าวถึงอัลบั้มเพลงล่าสุดของ เจน เบอร์คิน ความหมายที่เป็นไปได้อื่นๆ จึงถูกคัดทิ้งไป เหลือเพียงความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อจริงในระดับวาทกรรมคือ ขับร้องเพลง นอกจากนี้ในอัลบั้มที่เป็นข่าวเพราะเพิ่งออกวางตลาด เจน เบอร์คินนำเพลงของ Gainsbourg ซึ่งเป็นนักร้องและนักแต่งเพลงมีชื่อผู้ล่วงลับไปแล้ว "กลับมาขับร้องใหม่" แม้จะไม่มีคำใดในประโยคภาษาฝรั่งเศสบ่งบอกเลยว่าเป็นการนำเพลงดังในอดีตมาขับร้อง "ใหม่อีกครั้ง" คำกริยา interpréter ที่ใช้ในคำพูดของนักข่าวซึ่งรู้ความเป็นมาของผลงานเพลงในอัลบั้มจึงมีความหมาย "ชั่วคราว" เฉพาะในที่นี้ นอกเหนือไปจากที่พจนานุกรมระบุไว้

2 ประเด็นที่เป็นข้อโต้เถียงกันมากคือเรื่องความ "ซื่อตรง" ต่อต้นฉบับ โดยเข้าใจกันไปว่าบทแปลที่สามารถเทียบเคียงกับต้นฉบับได้ประโยคต่อประโยค คำต่อคำ หรือมีจำนวนคำใกล้เคียงกัน จึงจะเป็นบทแปลที่ดี (แม้จะอ่านไม่ค่อยรู้เรื่องก็ตาม) ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายเสนอว่า ความ "ซื่อตรง" ต่อต้นฉบับน่าจะเป็นความ "ซื่อตรง" ต่อความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อ มิใช่ต่อตัวอักษรที่ปรากฏบนแผ่นกระดาษ

3 Seleskovitch et Lederer, 1993 : 10.

ทั้งสองตั้งข้อสังเกตว่าในการปฏิบัติงาน ล่ามต้องรอให้ผู้พูดกล่าวข้อความจบเป็นช่วงๆ เสียก่อน จึงจะทำการแปลโดยไม่มีโอกาสย้อนกลับมาฟังทบทวน ความเร็วของการพูดปกติ (150 คำต่อนาทีโดยเฉลี่ย[1]) มีผลให้ล่ามไม่อาจจำถ้อยคำที่ผ่านมากระทบโสตประสาทได้ จะจดโน้ตทุกคำก็ไม่ทัน ดังนั้น หากการแปลจำต้องผูกติดกับคำในภาษาแล้ว การแปลแบบล่ามก็จะกระทำไม่ได้อย่างแน่นอน สถานการณ์บังคับให้ล่าม "ถอยห่าง" หรือ "ผละออก" จากคำพูด (déverbaliser) ในภาษาต้นทาง (langue source หรือ source language) และมุ่ง "จับความหมาย" ในระดับวาทกรรม นำมาถ่ายทอดด้วยภาษาปลายทาง (langue cible หรือ target language) เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ครบถ้วนและตรงประเด็น เมื่อบันทึกเทปคำแปลของล่ามซึ่ง "มีลักษณะเป็นการเล่ามากกว่าการลอกเลียน" มาเปรียบเทียบกับถ้อยคำของผู้พูด "ก็จะเห็นชัดถึงความแตกต่างระหว่างการถ่ายโอนความหมายทางภาษากับการถ่ายทอดความหมายทางวาทกรรม โดยปราศจากอิทธิพลจาก[ภาษาต้นทาง]"[2]

เซเลซโกวิทช์ และ เลเดแรร์ ชี้ให้เห็นอีกด้วยว่ากระบวนการที่ดำเนินไปนี้เป็น "หัวใจ" ของการทำงานแปล ซึ่งเป็นกระบวนการเดียวกันไม่ว่าจะแปลแบบล่ามหรือแปลข้อเขียน แม้ว่าการทำงานแต่ละแบบจะมีลักษณะเฉพาะบางประการแตกต่างกันก็ตาม

> "การแปลล่ามและการแปลข้อเขียนมิได้ต่างกันในหลักการสำคัญ กิจกรรมทั้งสองต้องอาศัยการเข้าใจความหมาย มิใช่ติดอยู่กับรูปภาษา ความแตกต่างใดที่จะพึงมีอยู่ที่วิธีการถ่ายทอด อันได้แก่การพูดและการเขียน การแปลคำพูดกระทำในเวลาจำกัด จึงมุ่งถ่ายทอดเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ ส่วนการแปลข้อเขียน นอกจากจะถ่ายทอดเนื้อหาแล้ว ยังอาจปรับแต่งรูปภาษาให้ใกล้เคียงกับต้นฉบับได้อีกด้วย" [3]

ขั้นตอนการทำงานแปลแบบล่าม

แนวคิดทฤษฎีข้างต้นสามารถนำมาแปลงเป็นแผนผังแสดงกระบวนการแปลซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ

1. "รับรู้" ข้อความในภาษาต้นทางและทำความเข้าใจ
2. แปลโดยผละออกจากภาษาเพื่อ "จับความหมาย"
3. ถ่ายทอดใหม่เป็นภาษาปลายทาง

---

[1] นพพร ประชากุล และคณะ, 2540 : 59.

[2] นพพร ประชากุล และคณะ, 2540 : 65.

[3] นพพร ประชากุล และคณะ, 2540 : 71.

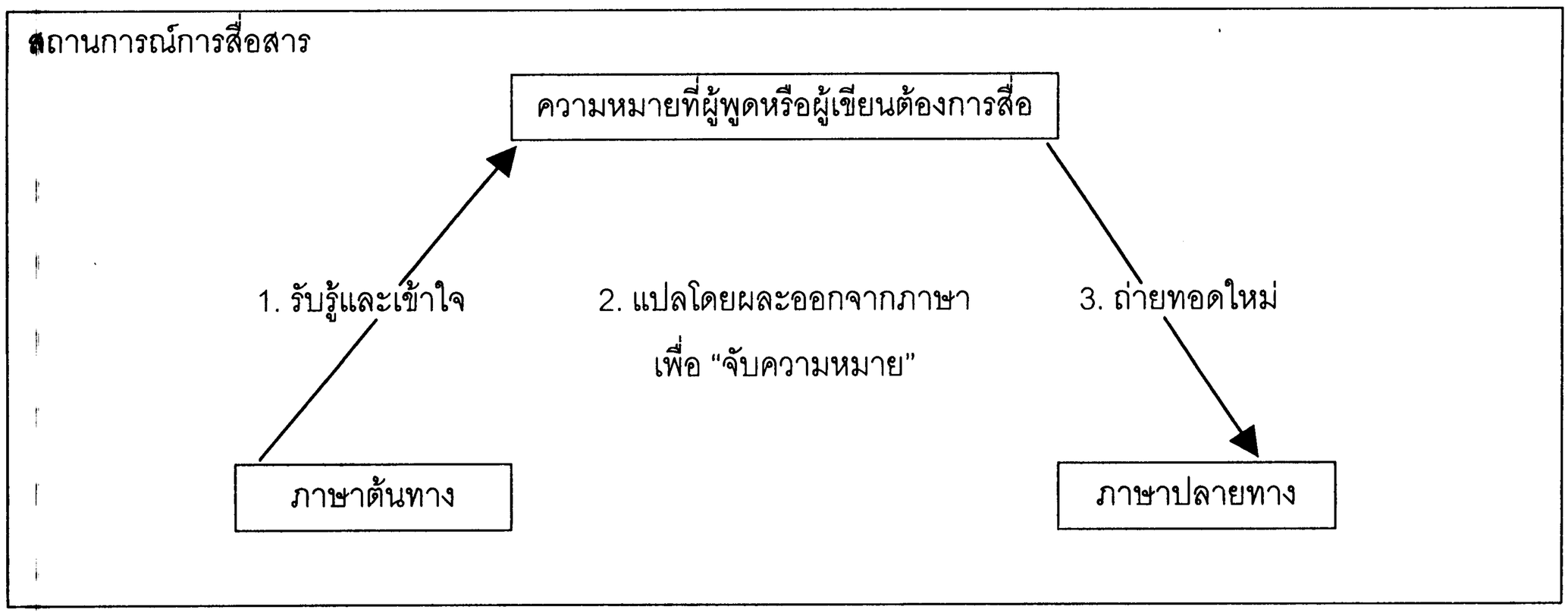

ขั้นตอนทั้งหมดเกิดขึ้นติดต่อกันอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำงานแปลแบบล่าม แต่เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์ จะหยิบยกประเด็นสำคัญๆ ในแต่ละขั้นตอนมาอธิบายแยกจากกัน

ขั้นตอนที่ 1

ล่าม "รับรู้" ข้อความโดยการฟัง การฝึกฝนทักษะการฟังจึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการแปลแบบล่าม ทั้งนี้ต้องมุ่งที่จะฝึกฟังเพื่อจับความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อ และเข้าใจข้อความนั้นได้อย่างต่อเนื่องโดยตลอด สามารถนำกลับมา "เล่าใหม่" ได้อีกครั้งให้ครบความ การรู้ความหมายของคำในภาษาจึงไม่เพียงพอ ส่วนความพยายามที่จะจดจำคำพูดที่ผ่านไปแล้วก็รังแต่จะกีดขวางการรับฟังข้อความที่ตามมาจนทุกอย่างต้องสะดุดหยุดลงในที่สุด กลยุทธ์การฟังที่ดีอยู่ที่การจับลำดับความ "หลอมรวม" ถ้อยคำมากมายเข้าเป็นเรื่องเดียวกัน เชื่อมโยงเหตุและผล แยกแยะประเด็นที่แตกต่างหรือขัดแย้งกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างรายละเอียดต่างๆ ได้ชัดเจนจนกระทั่ง "เห็นภาพ" ตามคำบรรยายหรือเหตุการณ์ที่เล่า วิธีการต่างๆ ที่กล่าวมาจะช่วยให้สามารถจดจำเนื้อหาสาระของข้อความที่จะแปลได้ในช่วงเวลาหนึ่ง[1] นอกจากนี้ เมื่อฟังคำพูดต่อเนื่องไปอีก ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวตั้งแต่เริ่มต้นก็จะสร้างความกระจ่างชัดให้กับข้อความช่วงหลังที่เป็นเหตุเป็นผลสอดคล้องกันไปจนจบความ ตัวอย่างเช่น ในการฝึกอบรมเรื่อง "การจัดพิพิธภัณฑ์" วิทยากรนำเสนอเทคนิคการใช้สายเคเบิ้ลใยแก้วเพื่อฉายไฟส่องศิลปวัตถุที่ตั้งแสดง หลังจากบรรยายคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้เรียบร้อยแล้ว เขาก็กล่าวถึงลักษณะการใช้งานว่าเทคนิคนี้นิยมใช้สำหรับส่องไฟภายในตู้กระจกเพราะ "ไม่เป็นอันตรายต่อศิลปวัตถุ" โดยมิได้ให้คำอธิบายใดๆ อย่างไรก็ดี ล่ามสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าอันตรายดังกล่าวเกิดจากอะไร เพราะได้ติดตามฟังใจความมาตั้งแต่ตอนที่วิทยากรได้ชี้ให้เห็นข้อดีของสายเคเบิ้ลใยแก้วว่านำแสงมาได้ไกลจากแหล่งกำเนิดประมาณ 4 – 6 เมตร จึงให้แสงสว่างโดยไม่ทำให้เกิดความร้อนและปราศจากรังสีอุลตราไวโอเล็ตที่ทำลายสีที่ทาหรือเคลือบไว้บน

---

[1] Seleskovitch and Lederer, 1995 : 3 - 4, 9 - 11 ; A. Gentile *et al.*, 1996 : 44 - 45

วัตถุ จะเห็นได้ว่าการปะติดปะต่อประเด็นต่างๆ เข้าด้วยกันทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาซึ่งจะค่อยๆ สั่งสมและช่วยให้ล่ามสามารถเข้าถึง "ความหมาย" ที่ผู้พูดต้องการสื่อได้อย่างแจ่มชัดและสมบูรณ์ขึ้นตามลำดับ

ในการปฏิบัติงาน ล่ามอาจประสบปัญหาในการฟังได้จากหลายสาเหตุ หากเป็นไปได้ จึงควรป้องกันล่วงหน้าโดยตรวจตราสถานที่ว่ามีเสียงรบกวนหรือไม่ จัดที่นั่งให้มีระยะห่างที่เหมาะสม ให้ทุกคนสามารถพูดกันได้ยินชัดเจน ในกรณีที่ต้องใช้เครื่องเสียง ควรตรวจสอบกับช่างเทคนิคว่าทุกอย่างพร้อมที่จะใช้งานได้ตามประสงค์ นอกจากนี้ ควรทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้พูด เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการสื่อสารที่อาจเกิดจากสำเนียงภาษาพูดหรือการใช้ภาษาถิ่น ในปัจจุบัน ผู้คนจำนวนมากใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล แต่ทุกคนมิได้พูดภาษาอังกฤษด้วยสำเนียง "มาตรฐาน" หรือใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง สละสลวย บางครั้งอาจสอดแทรกศัพท์สำนวนท้องถิ่นตามความเคยชิน ล่ามควรฝึกฟังภาษาที่ใช้ในการทำงานโดยคำนึงถึงความหลากหลายของภาษาพูดด้วย ผู้ที่เป็นล่ามแปลจากภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศสหรือสเปน คงต้องทำความคุ้นเคยกับภาษาพูดของชนชาติอื่นๆ ที่ใช้ภาษาเหล่านี้ในการสื่อสาร ทั้งนี้ มีหลักสำคัญที่พึงยึดถือว่าล่ามจะไม่พะวักพะวนกับสิ่งรบกวนภายนอกที่อาจมีผลกระทบชั่วขณะ หรือเสียสมาธิไปกับสิ่งใดๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระ ล่ามไม่มีหน้าที่ที่จะชื่นชมความไพเราะงดงามของสุนทรพจน์ หรือคอยสังเกต "ข้อบกพร่อง" ทางภาษา จับจุดอ่อนในการให้เหตุผลของผู้พูด เพราะล่ามมิใช่ "ผู้รับสาร" (destinataire) ของผู้พูด มิใช่ผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ประธานในพิธีกล่าวต้อนรับหรือคู่เจรจาในการประชุมระหว่างประเทศ ล่ามจะรับฟังถ้อยคำโดยไม่แสดงปฏิกิริยาหรือความคิดเห็น มุ่งความสนใจไปที่ "ความหมาย" ที่ผู้พูดต้องการสื่อเพียงอย่างเดียวเท่านั้น[1] เพื่อนำมาถ่ายทอดไปสู่ "ผู้รับสาร" อย่างครบถ้วนและไม่บิดเบือน

ขั้นตอนที่ 2

เซเลซโกวิทซ์และเลเดแรร์ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับ "ความหมาย" ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของทฤษฎีการแปลที่ร่วมกันนำเสนอไว้อย่างละเอียด ดังได้กล่าวแล้วก่อนหน้านี้ "ความหมาย" ในมุมมองของนักแปล (sens) มิใช่ "ความหมายประจำของคำ" (significations linguistiques) ที่นักภาษาศาสตร์ศึกษา เพราะนักแปลทำงานในระดับวาทกรรม มิใช่ในระดับภาษา การทำงานแปลแบบล่ามต่อหน้าคู่สนทนาที่มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันย่อมช่วยให้ประจักษ์ถึงความจริงข้อนี้ได้เป็นอย่างดี หากนักภาษาศาสตร์มองว่าความหมายอันหลากหลายของคำในภาษาและความกำกวมของรูปประโยคน่าจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการแปล นักแปลกลับเห็นว่าการคิดเช่นนั้นเป็นการตั้งปัญหาอย่างผิดๆ เนื่องจากในความเป็นจริง บริบทการใช้ภาษา (le contexte verbal) จะช่วยขจัดข้อสงสัยทั้งมวลให้หมดสิ้นไป เหลือเพียงความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อเพียงความหมายเดียว ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้จัดการชาวฝรั่งเศสตรวจทานจดหมายที่เลขานุการพิมพ์มาส่งเรียบร้อยแล้ว ก็ยื่นจดหมายฉบับนั้นคืนให้พร้อมกับ

---

[1] Seleskovitch and Lederer, 1995 : 2 ; A. Gentile *et al.*, 1996 : 49.

บอกว่า "Il manque la lettre E à la fin de ce mot." เลขานุการคงไม่ทันนึกเสียด้วยซ้ำว่า la lettre มีหลายความหมายให้เลือก แต่สามารถเข้าใจได้ทันทีว่าผู้จัดการพูดถึง "ตัวอักษรที่พิมพ์ตกไป" มิใช่ "จดหมาย" ฉบับที่ถืออยู่ ส่วนในกรณีที่ผู้พูดตั้งใจ "เล่นคำ" ก็จะรู้ได้โดยไม่มีข้อกังขาใดๆ อีกเหมือนกัน เช่น ถ้าผู้จัดการชาวฝรั่งเศสคนนี้คุ้นเคยกับเลขานุการดีแล้ว อาจใช้ทั้งสองความหมายในประโยคและพูดล้อเล่นว่า "Bravo ! Il ne manque qu'une lettre à cette lettre." เพื่อให้กำลังใจที่คราวนี้เลขานุการพิมพ์จดหมายทั้งฉบับได้เกือบสมบูรณ์ ขาดตัวอักษรที่พิมพ์ตกไปเพียงตัวเดียว จะเห็นว่าในกรณีเช่นนี้ หากนักแปลจะประสบปัญหา ก็มิใช่ปัญหาการ "จับความหมาย" แต่เป็นปัญหาการถ่ายทอดความหมายดังกล่าวเป็นอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งเป็นคนละปัญหากัน

นอกเหนือจากองค์ประกอบทางภาษาแล้ว ยังมีองค์ประกอบ "นอกภาษา" อื่นๆ อีก (éléments extra-linguistiques) ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนด "ความหมาย" ที่ผู้พูดต้องการสื่อ องค์ประกอบแรกคือสถานการณ์การสื่อสาร (la situation de communication) ซึ่งครอบคลุมทุกสิ่งที่ประสาทสัมผัสรับรู้ได้พร้อมๆ ไปกับคำพูด อาทิ น้ำเสียง สีหน้าท่าทางของผู้พูด สภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมรอบตัว เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานที่นั้นเป็นเรื่องปกติที่จะพบว่าสถานการณ์ช่วยบ่งบอกนัยบางประการเพิ่มเติมจากความหมายของคำในภาษา เลเดแรร์ยกตัวอย่างคำพูดสั้นๆ จากการประชุมวิชาการครั้งหนึ่ง หลังฉายสไลด์ประกอบคำบรรยายจำนวนหนึ่งแล้ว วิทยากรได้พูดขึ้นว่า "Lumière, s'il vous plaît." ("Lights, please.") ช่างเทคนิคก็เปิดไฟสว่างทั่วทั้งห้อง อีกไม่กี่นาทีต่อมาวิทยากรกล่าวข้อความเดิมอีกครั้งเพราะต้องการฉายสไลด์เพิ่มเติม ช่างเทคนิคก็ปิดไฟเพื่อให้ห้องมืดและภาพสไลด์ปรากฏชัดบนจอ [1] จะเห็นได้ว่าวิทยากรใช้คำเดียวกันสื่อความหมายที่ตรงกันข้ามโดยไม่สร้างความสับสนใดๆ ช่างเทคนิคสามารถเข้าใจสิ่งที่เขาต้องการบอกให้ทราบ (le vouloir-dire) อย่างไม่ต้องลังเลเพราะมีสถานการณ์กำกับอยู่ ในระดับวาทกรรม คำในภาษาจะรวมเข้ากับองค์ประกอบอื่นๆ ทำให้เกิดความหมายเฉพาะที่รับรู้ได้ในสถานการณ์นั้นๆ ผู้แปลมีหน้าที่ต้องถ่ายทอด "ความหมาย" หรือ "สาร" (message) ดังกล่าวเป็นอีกภาษาหนึ่งให้ครบทุกประเด็นอย่างถูกต้อง

องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความหมายในระดับวาทกรรมอีกองค์ประกอบหนึ่งคือ ความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง (le bagage cognitif) เลเดแรร์ชี้ให้เห็นว่าในการสื่อสาร ไม่มีข้อความใดสมบูรณ์ในตัวเอง แต่จะอ้างอิงถึงข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่ถูกละไว้ในฐานที่เข้าใจเสมอ ขึ้นอยู่กับว่าผู้พูดหรือผู้เขียนจะประเมินว่าคู่สนทนาหรือผู้อ่านของตนมี "ภูมิหลัง" เกี่ยวกับเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด บางครั้งอาจเท้าความย้อนหลังหรือปูพื้นความรู้เบื้องต้นอย่างยืดยาว บางครั้งอาจสรุปความโดยสังเขป[2] ลองนึกถึงเหตุการณ์ที่พบได้บ่อยๆ ในชีวิตประจำวันเช่น ในการนัดหมายระหว่างเพื่อนสนิท เพียงพูดว่า "เจอกันเก้าโมงเช้าที่ปั๊มน้ำมันหน้าปากซอย" ทุกคนก็เข้าใจตรงกันแล้ว ไม่ต้องขยายความให้เสียเวลาว่าพบกันวันไหน ที่ปั๊มน้ำมันชื่ออะไร ตั้งอยู่บนถนนใด ซอยที่

---

[1] Seleskovitch et Lederer, 1993 : 44.

[2] Seleskovitch et Lederer, 1993 : 51 - 54.

เท่าไหร่ จะมีก็แต่บุคคลภายนอกที่ไขปริศนาไม่ออก ไม่สามารถเข้าถึง "ความหมาย" ที่ผู้พูดต้องการสื่อได้ เนื่องจากขาดข้อมูลซึ่ง "เป็นที่รู้กัน" ของบรรดาเพื่อนสนิทในกลุ่ม ในการปฏิบัติงานล่ามก็เช่นเดียวกัน ล่ามเป็นบุคคลนอกวงการ ย่อมประสบปัญหาในการทำความเข้าใจเรื่องราวที่พูดคุยกันในกลุ่มผู้รู้ เมื่อเข้าไปทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างสองฝ่ายที่ตกลงมาพบปะเจรจาหรือทำงานร่วมกัน รู้ตื้นลึกหนาบางในเรื่องนั้นๆ เท่าๆ กัน จึงจำเป็นต้อง "เติม" ความรู้ที่ขาดไป[1] เตรียมตัวล่วงหน้าโดยการอ่านหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ไม่ต้องถึงกับกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาหรืออาชีพนั้น ขอเพียงมีความรู้พื้นฐานมากพอที่จะมา "ต่อ" เข้ากับประเด็นการสนทนา ณ ปัจจุบันได้ทันที ก็นับว่าบรรลุวัตถุประสงค์ อีกประการหนึ่ง หนังสือหรือเอกสารเฉพาะด้านจะช่วยให้ได้เรียนรู้คำศัพท์เทคนิคที่บุคคลในวงการใช้กันอย่างกว้างขวางไปพร้อมกันด้วย นอกจากนี้เมื่อได้รับข้อมูลมากขึ้นเรื่อยๆ จากเนื้อความที่แปลผ่านไปแล้ว ล่ามก็จะสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จับใจความได้ง่ายขึ้น ดังได้ยกตัวอย่างไว้แล้วในขั้นตอนการฟัง

จะเห็นได้ว่าการ "จับความหมาย" ในกระบวนการแปลมิได้จำกัดอยู่ที่การรู้ความหมายของคำในภาษาเพียงอย่างเดียว นักแปลและล่ามทำงานในระดับวาทกรรม โดยประมวลองค์ประกอบทางภาษาเข้ากับองค์ประกอบ "นอกภาษา" อื่นๆ ได้แก่ สถานการณ์การสื่อสารและข้อมูลความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง[2] เพื่อให้สามารถเข้าใจ "ความหมาย" ที่ผู้พูดต้องการสื่อ หรือ "สาร" ของผู้พูด ได้อย่างถูกต้อง และนำมาถ่ายทอดใหม่เป็นอีกภาษาหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 3

ผู้ที่จะทำงานแปลได้ต้องรู้ภาษาเป็นอย่างดีอย่างน้อยสองภาษา แต่อาจใช้ทักษะทั้งสี่ได้ดีไม่เท่ากันในแต่ละภาษา การทำงานกับภาษาต้นทางเน้นการใช้ทักษะการอ่านหรือการฟัง สำหรับภาษาปลายทางต้อง

---

[1] สถาบัน E.S.I.T ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก และบรรจุวิชาความรู้เบื้องต้นด้านกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ การระหว่างประเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไว้ในหลักสูตร เพื่อปูพื้นฐานความรู้หลากหลายสาขาให้กับนักศึกษา เพราะไม่มีใครเดาล่วงหน้าได้ว่าเมื่อจบแล้วจะต้องออกไปทำงานเกี่ยวกับหัวข้อใด นอกจากนี้ ยังเน้นการฝึกฝนให้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ล่ามอาชีพต้องทำอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกที่มีการพัฒนาทางวิชาการก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านเช่นในปัจจุบัน

[2] มีความแตกต่างบางประการระหว่างการแปลข้อเขียนและการแปลแบบล่าม การสื่อสารด้วยข้อเขียนอาจเกิดขึ้นต่างสถานที่และยุคสมัย กรอบสถานการณ์การสื่อสารจึงไม่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด ในขณะที่ล่ามทำงานในสถานการณ์ที่ผู้พูดและผู้รับสารอยู่ในสถานที่เดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน ใช้ภาษาปัจจุบัน หัวข้อการสนทนาก็เกี่ยวข้องกับความเป็นไปในปัจจุบัน องค์ประกอบนี้จึงมีความสำคัญมาก ส่วนในเรื่องขององค์ความรู้ นักแปลสามารถใช้เวลาค้นคว้าข้อมูลได้อย่างเต็มที่ แต่ล่ามต้องแปลอย่างฉับพลัน จึงต้องเตรียมตัวล่วงหน้าให้พร้อม

สามารถเขียนหรือพูดได้อย่างช่ำชอง ในการปฏิบัติงานล่าม จะจัดระดับความชำนาญทางภาษาของล่ามไว้ 3 ระดับ (อาจมีมากกว่าหนึ่งภาษาในแต่ละระดับ) ดังนี้

ภาษา A เป็นภาษาที่ล่ามเชี่ยวชาญที่สุด ทั้งฟังและพูดได้ในระดับดีมาก "จับความหมาย" ข้อความที่ฟังได้ทันทีแม้จะเป็นเรื่องสลับซับซ้อนหรือมีความหมายแฝงซ่อนอยู่ พูดได้อย่างคล่องแคล่ว ออกเสียงได้ถูกต้อง ฟังง่าย เรียบเรียงคำพูดเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้ผู้อื่นเข้าใจได้ชัดเจน รวมทั้งเลือกใช้ "ระดับของภาษา" (niveau de langue) ได้เหมาะสมกับทุกสถานการณ์ อาจกล่าวได้ว่าภาษา A คือภาษาแม่ หรือภาษาต่างประเทศที่ล่ามเชี่ยวชาญในระดับเดียวกับภาษาแม่

ภาษา B เป็นภาษาที่ล่ามเชี่ยวชาญในระดับรองลงมา สามารถใช้ทักษะการฟังและการพูดได้อย่างดีในระดับที่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา

ภาษา C เป็นภาษาที่ล่ามเชี่ยวชาญน้อยที่สุด และมักจะใช้ทักษะการฟังได้ดีกว่าการพูด

ล่ามจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อแปลจากภาษา B หรือ C เป็นภาษา A ทั้งนี้เพราะต้องมีความสามารถในการถ่ายทอด "ความหมาย" ที่ผู้พูดต้องการสื่อเป็นภาษาปลายทางได้อย่างฉับพลัน โดยใช้ภาษานั้นได้อย่างเป็นธรรมชาติที่สุด ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ตรงประเด็นในทันทีที่ได้ยิน ความสำเร็จของการปฏิบัติงานล่ามมิได้อยู่ที่การเรียบเรียงถ้อยคำได้สละสลวย สมบูรณ์แบบ เหมือนกับบทแปลที่ได้รับการแก้ไขขัดเกลาหลายครั้งก่อนนำมาตีพิมพ์ แต่อยู่ที่การถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน "ซื่อตรง" ต่อสิ่งที่ผู้พูดต้องการบอกให้ทราบ ซึ่งจะมีผลให้การสื่อสารดำเนินต่อเนื่องไปได้อย่างราบรื่น ดังนั้น ในกรณีที่ข้อความหรือสถานการณ์แวดล้อมชี้ชัดว่าผู้พูดอาจเผลอพูดผิดไป ล่ามก็จะเลือกแปลไปตาม "ความหมาย" ที่แท้จริง เช่น พิธีกรในการสัมมนาประกาศให้พักรับประทานอาหารว่างสิบห้านาที แม้จะล่วงเลยเวลาที่กำหนด นัดหมายเวลาให้กลับมาเข้าห้องประชุม 15. 00 น. ทั้งๆ ที่ขณะนั้นนาฬิกาบอกเวลา 15. 45 น. จึงเป็นที่แน่ชัดว่าจริงๆ แล้วพิธีกรต้องการพูดว่า 16. 00 น. ล่ามจึงไม่แปลตามคำที่ได้ยิน แต่บอกเวลานัดหมายที่ถูกต้องกับผู้เข้าร่วมประชุม

เซเลซโกวิทช์ และเลเดแรร์ชี้ให้เห็นว่าคำแปลที่ไม่สื่อความใดๆ มีสาเหตุมาจากการที่ล่ามไม่เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นต่างๆ ที่ผู้พูดนำเสนอ จึงกลับไปยึดติดกับคำในภาษา นำคำมาเรียงต่อๆ กันอย่างไม่มีหัวมีหาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศัพท์ยากๆ ที่ฟังดูน่าเชื่อถือ[1] แท้จริงแล้ว หากล่ามมุ่งความสนใจไปที่สาระสำคัญที่ผู้พูดต้องการสื่อ พยายามเก็บความให้สอดคล้องเป็นเหตุเป็นผล แม้จะนึกศัพท์เฉพาะไม่ออกในขณะนั้นและใช้คำใกล้เคียงแทน ก็จะไม่มีผลกระทบต่อการสื่อสารแต่อย่างใด เพราะผู้ฟังที่รู้เรื่องดีอยู่แล้วจะใส่ศัพท์เฉพาะคำนั้นเข้ามาแทนที่เองและติดตามเนื้อความต่อไปได้ ล่ามที่ยังไม่ชำนาญในวิชาชีพอาจทำได้เพียงสรุปประเด็นสำคัญให้ได้ถูกต้องและครบถ้วน ซึ่งนับว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดี เมื่อมีประสบการณ์และสั่งสมความรู้มากขึ้นก็จะรู้จักศัพท์เทคนิคในสาขาต่างๆ เป็นอย่างดี สามารถใช้ภาษาในการถ่ายทอดเนื้อหาได้ชัดเจน รวมทั้งแสดง

---

[1] Seleskovitch and Lederer, 1995 : 76.

ออกถึงลีลา อารมณ์ ของผู้พูด ไม่ว่าจะเป็นในวงสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ หรือในการกล่าวปราศรัยอย่างเป็นทางการก็ตาม

รูปแบบการปฏิบัติงานล่าม

รูปแบบการปฏิบัติงานล่ามที่มีมาแต่ยุคโบราณคือ การแปลล่ามตามหลังผู้พูด (interprétation consécutive หรือ consecutive interpretation) ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มีการคิดค้นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถปฏิบัติงานในรูปแบบที่ต่างออกไป เรียกว่าการแปลล่ามพร้อมผู้พูด (interprétation simultanée หรือ simultaneous interpretation) ในปัจจุบัน การปฏิบัติงานล่ามอาจเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแล้วแต่ความเหมาะสมกับลักษณะของงานแปลที่จะต้องทำ

การแปลล่ามตามหลังผู้พูด

ในการแปลล่ามตามหลังผู้พูด ล่ามจะรอให้ผู้พูดกล่าวข้อความจนจบเป็นช่วงๆ แล้วจึงแปลเป็นภาษาปลายทางให้ผู้ฟังเข้าใจ โดยทั่วไปผู้พูดจะพิจารณาได้เองว่าควรหยุดให้ล่ามแปลเมื่อใดจึงจะไม่เสียความ บางช่วงอาจพูดเพียง 2 – 3 นาที บางช่วงอาจยาวกว่า 5 นาทีเนื่องจากประเด็นนั้นมีรายละเอียดมาก หากเป็นการกล่าวสุนทรพจน์ต่อที่ประชุม มักกล่าวจนจบรวดเดียวแม้จะยาวมาก ผู้พูดบางคนอาจไม่เคยชินกับการพูดโดยมีล่ามแปลตามหลังและจะขอให้ล่ามบอกว่าควรหยุดเมื่อใด หลักการสำคัญที่ควรแจ้งให้ผู้พูดทราบคือ ล่ามจะไม่สามารถทำงานได้ถ้าเขาหยุดให้แปลหลังจากจบหนึ่งประโยค เพราะล่ามไม่ได้แปลคำพูดที่เปล่งออกมา แต่ต้องถ่ายทอดใจความ จึงขอให้พูดตามปกติและหยุดให้แปลเมื่อจบความช่วงหนึ่ง

การแปลข้อความที่มีขนาดยาวจำเป็นต้องใช้เครื่องช่วยจำ ล่ามจึงควรรู้วิธีการจดโน้ต (prise de notes หรือ note-taking) เซเลซโกวิทช์และเลเดแรร์กล่าวว่าไม่มีสูตรสำเร็จในเรื่องนี้ มีเพียงหลักสำคัญบางประการที่ควรคำนึงถึงเพื่อปรับใช้เฉพาะตัว หากพิจารณาให้ดีจะพบว่าล่ามจดโน้ตเพื่อ “กระตุ้นเตือนความทรงจำ” ในระหว่างการถ่ายทอดเนื้อหาที่ผู้พูดนำเสนอเป็นภาษาปลายทาง ความพยายามที่จะ “จดตามคำบอก” เพื่อบันทึกถ้อยคำให้ได้มากที่สุดจึงเป็นการทำผิดวัตถุประสงค์ และเป็นอุปสรรคต่อการฟังที่มุ่ง “จับความหมาย” ดังนั้นล่ามควรตั้งสมาธิที่จะฟังเนื้อความให้เข้าใจ และเลือกจดคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ เรียงไปตามลำดับความคิดของผู้พูดจนครบทุกประเด็น ใช้สัญลักษณ์บอกความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นเหล่านั้น อาจแสดงสาเหตุผลที่เกิดขึ้น ความสอดคล้องหรือขัดแย้ง นอกจากนี้ ควรจดสิ่งที่มักลืมได้ง่ายโดยทันที เช่น ตัวเลขต่างๆ ชื่อบุคคล สถานที่ องค์กร ศัพท์เทคนิค รวมทั้งประโยคแรกและประโยคสุดท้ายของข้อความที่พูด เพราะตอนต้นอาจยังจับประเด็นได้ไม่ถนัดนักและเมื่อแปลมาถึงตอนท้ายอาจลืมไปแล้วว่าจบลงอย่างไร อีกประการหนึ่ง ควรจดโน้ตเป็นภาษาปลายทางเพื่อเตรียมพร้อมที่จะนำมาเรียบเรียงเข้าประโยค ยกเว้นคำที่นึกไม่ออกในขณะนั้นให้จดเป็นภาษาต้นทางไว้ก่อน เมื่อกลับมาดูคำและสัญลักษณ์เหล่านี้หลังจากผู้พูดเพิ่งพูดจบ ความจำระยะสั้นที่ยังไม่ทัน

เลือนหายก็จะช่วยให้ล่ามสามารถนำเรื่องราวมา "เล่าใหม่" ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน แม้คำที่นึกไม่ออกก็มักหวนคืนมาสู่ความทรงจำเพราะมีบริบทที่ชัดเจนกำหนดอยู่ [1]

การแปลตามหลังผู้พูดเป็นรูปแบบพื้นฐานของการปฏิบัติงานล่าม ไม่ต้องจัดหาเครื่องมือใดๆ ให้ยุ่งยาก มีเพียงปากกาหรือดินสอ และสมุดโน้ต ก็ทำงานได้ทันที เซเลซโกวิทซ์ และเลเดแรร์อธิบายว่าที่สถาบัน E.S.I.T จะเริ่มด้วยการให้นักศึกษาฝึกแปลในรูปแบบนี้จนชำนาญเสียก่อน ใช้เวลา 1 ปี แล้วจึงค่อยฝึกแปลล่ามพร้อมผู้พูดต่อไป ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้นักศึกษาเข้าไป "ติดบ่วง" ของการยึดติดกับคำในภาษา สักแต่แปลไปตามคำที่ได้ยิน ความจำเป็นที่จะต้องรอให้ผู้พูดนำเสนอเนื้อหาจบเป็นช่วงๆ ก่อนแปลทำให้ประจักษ์ว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะจดจำถ้อยคำ แต่ต้อง "ผละออก" จากภาษาต้นทาง ตั้งใจฟังเพื่อ "จับความหมาย" ให้ได้ถูกต้อง ครบประเด็น มิฉะนั้นจะไม่สามารถถ่ายทอดสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างชัดเจน[2]

การแปลล่ามพร้อมผู้พูด

การแปลล่ามพร้อมผู้พูดเริ่มนำมาใช้ครั้งแรกในการพิจารณาคดีอาชญากรสงครามนาซีที่เมืองนูเรมเบิร์กในประเทศเยอรมนี ระหว่างปี ค.ศ. 1945 ถึง 1946 และกลายมาเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในการจัดประชุมสัมมนาระดับนานาชาติในปัจจุบันแทนที่การแปลล่ามตามหลังผู้พูด เนื่องจากมีข้อดีหลายประการ แม้จะค่อนข้างยุ่งยากทางเทคนิคและเสียค่าใช้จ่ายสูง ประการแรก การแปลล่ามพร้อมผู้พูดช่วยประหยัดเวลาอย่างมาก ในยุคขององค์การสันนิบาตชาติ เมื่อองค์ปาฐกใช้เวลา 30 นาทีกล่าวสุนทรพจน์ต่อที่ประชุม ก็ต้องใช้เวลาอีกเท่าตัวให้ล่ามแปล แต่เมื่อใช้เครื่องมือช่วยให้ผู้ฟังได้ยินข้อความเป็นภาษาที่ตนเข้าใจ[3] พร้อมไปกับที่ผู้พูดกำลังกล่าวข้อความนั้น ก็จะสามารถดำเนินการประชุมได้ตามปกติ ทั้งมีผลให้ผู้ฟังเหล่านั้นติดตามการประชุมได้ในเวลาจริง เช่นเดียวกับผู้ฟังที่เข้าใจภาษาต้นทาง และสามารถตั้งคำถาม ฟังคำตอบ แสดงความคิดเห็นโต้ตอบกันได้ในทันทีอีกด้วย ประการที่สอง เครื่องมือดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้สามารถส่งสัญญาณคำแปลเป็นภาษาปลายทางได้มากเท่าที่ต้องการ โดยใช้ล่ามหลายคนแปลจากภาษาต้นทางหนึ่งภาษาในเวลาเดียวกัน เช่น ในการประชุมองค์การสหประชาชาติ มักมีล่ามแปลสุนทรพจน์เป็นภาษาต่างๆ ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน รัสเซียและจีน ผู้ฟังสามารถเลือกช่องสัญญาณเพื่อฟังภาษาที่ต้องการได้เอง จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการประชุมนานาชาติที่จำเป็นต้องใช้ภาษาในการสื่อสารมากกว่าสองภาษา ยิ่งไปกว่านั้น หากผู้พูดใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อย เมื่อมีล่ามคนหนึ่งสามารถแปลเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารแพร่หลายภาษาใดภาษาหนึ่ง ล่ามคนอื่นๆ ก็จะฟังคำแปลจากล่าม

---

[1] Seleskovitch and Lederer, 1995 : 27 – 48.

[2] Seleskovitch and Lederer, 1995 : 27, 103 – 104.

[3] ในบางกรณี ล่ามอาจต้องแปลพร้อมผู้พูดโดยไม่ใช้เครื่องมือใดๆ โดยจะนั่งประกบผู้ฟังอยู่ข้างหลัง เยื้องไปทางขวาหรือซ้ายเล็กน้อย และ "กระซิบ" คำแปลใส่หูผู้ฟังไปเรื่อยๆ พร้อมกับที่ผู้พูดกำลังพูด วิธีการนี้เรียกว่า การแปลแบบกระซิบ (chuchotage) เพราะต้องระวังไม่ให้เสียงดังรบกวนผู้พูดที่กำลังพูดอยู่

คนแรกเพื่อทำการแปลต่อช่วงเป็นภาษาอื่นๆ ไปได้อีก วิธีการนี้เรียกว่าการทำรีเลย์ (le relais หรือ relay) ซึ่งจะเลือกใช้ในกรณีจำเป็น เพราะจะทำให้ผู้ฟังได้ยินคำแปลช้ากว่าเวลาจริงพอสมควร

ในปัจจุบัน ห้องประชุมอันทันสมัยจะติดตั้งอุปกรณ์ไว้พร้อม จัดเป็นห้องสำหรับให้ล่ามนั่งทำงาน (cabine หรือ booth) อยู่ด้านหลังจำนวนหนึ่ง แต่ละห้องใช้สำหรับการแปลเป็นภาษาปลายทางหนึ่งภาษาจะมีล่ามช่วยกันทำงาน 2 คนสลับกันไปคนละช่วง ช่วงหนึ่งนานติดต่อกันกี่นาทีก็แล้วแต่ตกลงกัน (มักไม่เกินครึ่งชั่วโมง) เพื่อให้แต่ละคนได้หยุดพักเป็นช่วงๆ ไม่รู้สึกเหนื่อยล้าจนไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ดีห้องประชุมที่สมบูรณ์แบบมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ยังใช้ระบบติดตั้งชั่วคราวกันอยู่ สามารถเคลื่อนย้ายไปตามห้องจัดประชุมต่างๆ ได้ทั่วไป สะดวกสบายพอควรและใช้งานได้ดี ล่ามควรหาเวลาตรวจดูว่า "ห้องทำงาน" เคลื่อนที่ตั้งอยู่ในมุมที่เหมาะสมหรือไม่ เพราะแม้ล่ามจะนั่งหลังห้องแยกจากผู้อื่น แต่ก็จำเป็นต้องมองเห็นเหตุการณ์และได้ยินเสียงในห้องประชุมได้ตลอดเวลา เห็นผู้พูดบนเวทีและติดตามการฉายแผ่นใส สไลด์หรือวิดีโอได้พร้อมๆ กับผู้ฟัง หากเป็นห้องประชุมขนาดใหญ่ อาจต้องนำกล้องส่องทางไกลติดตัวมาด้วยเพื่ออ่านข้อมูลบนแผ่นใสถ้าจำเป็น เนื่องจากสถานการณ์การสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญของ "ความหมาย" ที่ผู้พูดต้องการสื่อ นอกจากนี้ควรปรับระดับเสียงของไมโครโฟนและหูฟังให้เหมาะสม ศึกษาการใช้ปุ่มต่างๆ ของเครื่องรับส่งสัญญาณเสียงพูดและคำแปลก่อนเริ่มทำงาน เพราะเครื่องมือของแต่ละบริษัทอาจไม่เหมือนกันเสมอไป โดยสอบถามจากช่างเทคนิคที่จะคอยดูแลความเรียบร้อยอยู่ตลอดการประชุม

ในเชิงทฤษฎี การแปลล่ามพร้อมผู้พูดเป็นรูปแบบการทำงานที่มีความสลับซับซ้อนกว่าการแปลตามหลังผู้พูด หลักการสำคัญยังคงเหมือนเดิมไม่ผิดเพี้ยน แต่เพิ่มเงื่อนไขให้แปลทันที ไม่รอจนกว่าผู้พูดจะกล่าวข้อความจนจบ ไม่มีเวลาให้จดโน้ต ไม่มีเวลาแม้ 2 – 3 นาทีให้ประมวลใจความทั้งหมดก่อนเรียบเรียงคำแปล ในขณะที่ล่ามตั้งใจฟังเสียงวิทยากรผ่านหูฟัง ปากก็ต้องพูดที่ไมโครโฟนเพื่อถ่ายทอดข้อความที่เพิ่งผ่านเลยไป และสมองก็ทำงานเพื่อ "จับความหมาย" ที่ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นจากกลุ่มคำต่างๆ ทั้งหมดนี้ด้วยความเร็วของการพูดปกติ เลเดแรร์ได้นำเทปบันทึกคำกล่าวของผู้พูดมาเทียบเคียงวินาทีต่อวินาทีกับคำแปลของล่าม เพื่อวิเคราะห์วิธีการทำงานของล่ามที่แปลพร้อมผู้พูดได้ผลสำเร็จอย่างดี และได้ข้อสรุปว่าขณะยังจับใจความไม่ได้ ล่ามจะใช้วิธีถ่ายภาษาไปพลางก่อน[1] เพื่อมิให้ผู้ฟังรอนานเกินไป ทั้งนี้ต้องระวังที่จะเข้าไป "ติดกับ" โครงสร้างของภาษาต้นทางจนต่อประโยคไม่ได้ หลังจากฟังกลุ่มคำที่ตามมาและสามารถเข้าใจประเด็นย่อยได้แล้ว ก็จะเลิกถ่ายภาษา หันมาถ่ายทอด "ความหมาย" ที่ผู้พูดต้องการสื่อจนครบความ ช่วงเริ่มประเด็นใหม่ ก็กลับมาใช้วิธีถ่ายภาษาอีกจนกว่าจะถึงจุดที่สามารถ "แปล" ความหมายได้อีกครั้ง ทำเช่นนี้สลับกันไป บางจังหวะก็ยึดคำในภาษาเป็นหลัก

---

[1] ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายปฏิเสธความคิดที่ว่า การแปลคือการถ่ายภาษา (transcodage หรือ code-switching) แต่ยอมรับที่จะใช้วิธีการถ่ายภาษาให้เป็นประโยชน์เฉพาะกรณี ประเภทของคำที่สามารถแทนที่ด้วยคำในอีกภาษาหนึ่งได้ทันทีคือ ตัวเลข ชื่อเฉพาะ (บุคคล สถานที่ องค์กร ตัวย่อ คำย่อ) ศัพท์เทคนิค สำนวน สุภาษิต

บางจังหวะก็ถอยห่างจากภาษาเพื่อ "จับความหมาย" คำแปลของล่ามจึงไม่ตรงกับข้อความของผู้พูดพอดี มักจบช้ากว่าหรืออาจเร็วกว่าเล็กน้อย ขึ้นอยู่กับโครงสร้างประโยคในภาษาปลายทาง โดยล่ามจะพยายามฟังคำแปลของตนไปพร้อมกันเพื่อควบคุมจังหวะการพูดให้สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้พูดด้วย [1]

เซเลซโกวิทช์ และเลเดแรร์มีความเห็นว่าปัญหาสำคัญของการแปลล่ามพร้อมผู้พูดไม่ต่างจากปัญหาที่ประสบในการแปลข้อเขียน เนื่องจากต้องทำงานภายใต้อิทธิพลของภาษาต้นทางอยู่ตลอดเวลา หากไม่มีทักษะการแปลที่ดีแล้ว แม้มีความรู้ทางภาษาเป็นเลิศ ล่ามก็จะไม่สามารถทนสภาวะกดดันของการแปลไปพร้อมกับผู้พูดได้ จะถูกผูกมัดด้วยภาษาต้นทางที่ได้ยินผ่านหูอย่างต่อเนื่อง จนละทิ้งความพยายามที่จะ "ผละออก" จากภาษาเพื่อ "จับความหมาย" หยุดอยู่กับการถ่ายภาษา นำคำจากอีกภาษาหนึ่งมาสับเปลี่ยน วางเรียงติดต่อกันไปมิได้ช่วยสื่อความให้ผู้ฟังเข้าใจแม้แต่น้อย หากผู้ฟังจะพอรู้เรื่องอะไรบ้าง ก็ด้วยมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหัวข้อนั้นๆ สามารถนำคำที่ได้ยินมาสร้าง "ความหมาย" เองได้บางส่วน ดังนั้น ในการฝึกล่าม จึงต้องวางพื้นฐานการแปลตามหลังผู้พูดให้แม่นยำเสียก่อน แล้วค่อย "ต่อยอด" ด้วยการเสริมสร้างทักษะการแปลพร้อมผู้พูด (ใช้เวลาอีก 1 ปี) เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ [2]

สิ่งที่ควรคำนึงถึงอีกประการหนึ่งในการปฏิบัติงานล่ามก็คือ ล่ามจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่จะแปล เพราะองค์ความรู้มีบทบาทสำคัญในการสร้าง "ความหมาย" ในระดับวาทกรรม ดังได้อธิบายโดยละเอียดแล้วเมื่อพูดถึงขั้นตอนการแปลแบบล่าม การเตรียมตัวล่วงหน้านับเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานล่าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการแปลพร้อมผู้พูด ยิ่งล่ามรู้เรื่องดีมากเท่าใด ก็จะยิ่งเข้าใจประเด็นได้รวดเร็วและลึกซึ้งมากขึ้นเท่านั้น โดยทั่วไปแล้ว มักมีเอกสารเตรียมไว้แจกผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาทุกคน เช่น รายงานการสัมมนาครั้งที่ผ่านมา รายละเอียดโครงการซึ่งบอกความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมสัมมนา คำกล่าวในพิธีเปิดและปิด กำหนดการประจำวัน บทความหรือเค้าโครงการบรรยายของวิทยากร เป็นต้น ล่ามควรได้รับเอกสารเหล่านี้ด้วยและควรได้รับก่อนการประชุมสัมมนา หากไม่ได้จัดส่งให้ ล่ามควรติดต่อขอจากผู้จัดเองให้ทันการณ์ ผู้จัดที่เข้าใจวิธีการทำงานของล่ามและช่วยอำนวยความสะดวกด้านเอกสารจะช่วยให้เกิดผลดีต่อการประชุมสัมมนาครั้งนั้นอย่างมาก ในบางกรณี อาจนัดหมายให้ล่ามได้มีโอกาสพบกับวิทยากรก่อนเริ่มงานด้วย เพื่อพูดคุยทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและแนวคิดหลักในการบรรยาย รวมทั้งแนวทางการทำงานร่วมกัน วิทยากรควรทราบว่าการพูดตามปกติเพื่อนำเสนอความคิดของตนมิได้สร้างปัญหาใดๆ ให้กับล่ามแม้แต่น้อย ปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อผู้พูดก้มหน้าก้มตา "อ่านออกเสียง" บทความหรือคำบรรยายที่เตรียมมา ยิ่งตื่นเต้นก็ยิ่งรัวเร็วจนแทบฟังไม่ทัน ถ้าล่ามมีเอกสารอยู่ในมือ ก็จะอ่านข้อเขียนนั้นในใจพร้อมกล่าวคำแปลตามไป วิธีการนี้เรียกว่า traduction à vue หรือ sight translation อย่างไรก็ดี การแปลความเรียงที่เลือกใช้คำอย่าง

---

[1] Seleskovitch et Lederer, 1993 : 140 – 152, 199 – 206, 211 – 215 ; Seleskovitch and Lederer, 1995 : 131 – 134.

[2] Seleskovitch et Lederer, 1993 : 152 – 161, 218 – 223 ; Seleskovitch and Lederer, 1995 : 105 – 107.

พิถีพิถันภายในเวลาไม่กี่นาทีด้วยปากเปล่าย่อมทำได้อย่างยากลำบากและถ่ายทอด "ความหมาย" ได้อย่างกระท่อนกระแท่น เว้นเสียแต่จะเป็นล่ามผู้เชี่ยวชาญและมากด้วยประสบการณ์ จึงควรหลีกเลี่ยงมิให้เกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้น

การแปลล่ามพร้อมผู้พูดให้ประสบผลสำเร็จอย่างดีมิใช่เรื่องง่าย แต่หากล่ามสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนานับร้อยคนดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและรวดเร็ว เป็นที่พอใจและเกิดประโยชน์กับทุกๆ ฝ่าย คุ้มกับที่ผู้จัดต้องเสียเวลาจัดหาอุปกรณ์และเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก

การแปลแบบล่ามในสถานการณ์ต่าง ๆ

การทำงานล่ามทั้งสองรูปแบบที่กล่าวมามีข้อแตกต่างทางปฏิบัติอย่างเห็นได้ชัด การแปลล่ามพร้อมผู้พูดเป็นรูปแบบที่ใช้ในการประชุมสัมมนาภายในอาคารเท่านั้น เนื่องจากต้องจัดหาอุปกรณ์ที่ติดตั้งถาวรหรือเคลื่อนย้ายมาติดตั้งชั่วคราว งานหลักของล่ามอยู่ที่การถ่ายทอดเนื้อหาสาระเพื่อให้การประชุมสัมมนาบรรลุวัตถุประสงค์ จึงต้องเตรียมตัวค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องมากเป็นพิเศษทุกครั้ง การประชุมสัมมนาแต่ละครั้งมักมีผู้เข้าร่วมประชุมตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป อย่างไรก็ดี แม้จะทำงานกับผู้คนจำนวนมาก แต่ล่ามในการประชุมนานาชาติ (interprète de conférence หรือ conference interpreter) กลับมีความสัมพันธ์กับผู้พูดและผู้ฟังค่อนข้างน้อย เนื่องจากล่ามจะนั่งแยกเป็นสัดส่วนอยู่หลังห้องและแปลผ่านไมโครโฟนไปเข้าหูฟังของผู้เข้าร่วมประชุม บุคคลที่ล่ามติดต่อใกล้ชิดมากที่สุดคงไม่ใช่ใครอื่น หากเป็นเพื่อนร่วมงานที่นั่งคู่กันและผลัดเปลี่ยนกันแปลคนละช่วง รวมทั้งเพื่อนร่วมงานในห้องติดๆ กันที่แปลเป็นภาษาปลายทางอื่นๆ ถ้ามีการแปลเป็นภาษาปลายทางหลายภาษาในการประชุมสัมมนาครั้งนั้น จึงควรรักษามารยาทในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ และในการอยู่ร่วมกันด้วย

การแปลล่ามตามหลังผู้พูดมีข้อจำกัดทางเทคนิคน้อยกว่าเอื้อต่อการปฏิบัติงานในสถานการณ์การสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งในและนอกสถานที่ เช่น การแถลงข่าว การเจรจาธุรกิจ การเจรจาระดับสูงระหว่างประเทศ การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีโดยการฝึกอบรมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ การสอบสวนพยานหรือผู้ต้องสงสัย การรักษาพยาบาลผู้ป่วย การเดินทางไปตรวจหรือเยี่ยมชมโรงงาน ฯลฯ จะเห็นได้ว่าบางสถานการณ์ค่อนข้างคล้ายคลึงกับการทำงานล่ามในการประชุมนานาชาติ เพียงแต่มีผู้เข้าร่วมกลุ่มจำนวนน้อยกว่าและล่ามจะทำงานคนเดียว ส่วนในการปฏิบัติงานอีกลักษณะหนึ่ง ล่ามจะทำหน้าที่ผู้ติดตามเพื่ออำนวยความสะดวกในการสื่อสารให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในช่วงเวลาหนึ่ง เรียกทับศัพท์ว่า "ลีเยซง" (interprète de liaison หรือ liaison interpreter) ในกรณีเหล่านี้ ล่ามจะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการสนทนาและมีปฏิสัมพันธ์กับคู่สนทนาอยู่ตลอดเวลา จึงควรวางตัวและปรับบทบาทให้เหมาะสม ล่ามจะพยายามหลีกเลี่ยงมิให้ผู้พูดหันมาพูดกับล่าม

เสมือนเป็น "ผู้รับสาร" เพื่อให้ล่ามนำข้อความไป "บอกต่อ" กับอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ต้องให้ผู้พูดมองหน้าและเจรจากับ "ผู้รับสาร" ที่แท้จริง เมื่อจบความ ล่ามก็จะแปลโดยใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง ในการสื่อสารที่ประสบผลสำเร็จ คู่สนทนาจะเกิดความรู้สึกว่าได้พูดคุยเข้าใจกันเองโดยตรง ราวกับไม่มีล่ามร่วมวงสนทนาอยู่ด้วย[1] อีกประการหนึ่ง ล่ามควรยึดถือหลักจรรยาบรรณประการสำคัญคือ จะไม่เปิดเผยเนื้อหาของการสนทนาต่อบุคคลอื่นโดยเด็ดขาด

นอกจากล่ามอาชีพแล้วยังอาจมีบุคคลในอาชีพอื่นที่ต้องทำงานแปลล่ามตามหลังผู้พูดในบางโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพที่ต้องทำงานเกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติ เช่น มัคคุเทศก์ที่ติดตามดูแลกลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศต่างๆ เลขานุการซึ่งติดต่อธุระแทนเจ้านายชาวต่างชาติ เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์หรือเจ้าพนักงานของรัฐที่ให้บริการกับบุคคลทั่วไป เป็นต้น "ล่ามจำเป็น" เหล่านี้สามารถเป็น "สื่อกลาง" ให้การสื่อสารดำเนินไปได้ด้วยเหตุผลที่ว่านอกจากจะรู้ภาษาต่างประเทศนั้นๆ ดีพอที่จะสื่อสารในชีวิตประจำวันได้แล้ว พวกเขายังอยู่ในสถานการณ์ของงานประจำที่คุ้นเคยเป็นอย่างดี ดังนั้น จึงมีองค์ประกอบของ "ความหมาย" ในระดับวาทกรรมอย่างครบถ้วน ทำให้ไม่ประสบปัญหาใดๆ ในการเข้าใจเรื่องราว อีกทั้งรู้จักศัพท์เฉพาะที่ใช้กันอยู่เป็นอย่างดี แม้ไม่ได้รับการฝึกฝน ก็สามารถถ่ายทอดสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งรับทราบได้ และหากมีทักษะการแปลพื้นฐานอยู่บ้างก็จะช่วยให้มั่นใจในการทำงานมากขึ้น อย่างไรก็ดี "ล่ามจำเป็น" คงช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น ในการสนทนาที่ถือเป็นเรื่องจริงจัง ผู้รับผิดชอบหน่วยงานมักมอบหมายหน้าที่ให้ล่ามอาชีพเพื่อให้การสนทนาดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จตามประสงค์

บทสรุป

ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายที่เซเลซโกวิทช์และเลเดแรร์ได้ร่วมกันก่อตั้งในช่วงทศวรรษ 1970 เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติงานของล่ามในสถานการณ์จริง และถือได้ว่าเป็นคำอธิบายที่ช่วยให้เข้าใจกระบวนการขั้นตอนของการแปลแบบล่ามได้ดีที่สุด ทั้งการแปลล่ามตามหลังผู้พูดและพร้อมผู้พูด ทฤษฎีดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าล่ามมิได้แปลคำในภาษาต้นทางที่ได้ยินเพราะจำไม่ได้ทุกคำ แต่แปล "ความหมาย" หรือ "สาร" ที่ผู้พูดต้องการสื่อเป็นภาษาปลายทาง ความเชี่ยวชาญทางภาษาจึงมิใช่เงื่อนไขเพียงอย่างเดียวที่จะช่วยให้ล่ามทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากจะต้องรู้ภาษาที่จะแปลทั้งสองภาษาเป็นอย่างดีแล้ว ล่ามยังต้องฝึกฝนให้รู้จักที่จะ "จับความหมาย" ในระดับวาทกรรม โดยประมวลความหมายของคำในภาษาเข้ากับองค์ประกอบ "นอกภาษา" ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์การสื่อสารหรือความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องนั้นๆ การเสริมสร้างทักษะในการถ่ายทอดความหมายและการสั่งสมความรู้พื้นฐานด้านต่างๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการทำหน้าที่ของล่าม เพื่อช่วยให้การติดต่อสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ดำเนินไปได้โดยไม่ถูกปิดกั้นด้วยอุปสรรคทางภาษา

---

[1] A. Gentile *et al.*, 1996 : 30 – 34.

เอกสารอ้างอิง

ปัญญา บริสุทธิ์. (2533). *ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

นพพร ประชากุล และคณะ. (2540). *ศาสตร์การแปล รวมบทความเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โครงการศูนย์การแปล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัญฉวี สายบัว. (2542). *หลักการแปล*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรรณา แสงอร่ามเรือง. (2542). *ทฤษฎีและหลักการแปล*. กรุงเทพฯ : โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

References

Seleskovitch, Danica et Marianne Lederer. (1993). *Interpréter pour traduire*. 3e édition revue et corrigée. Paris : Didier érudition.

Seleskovitch, Danica and Marianne Lederer. (1995). *A Systematic Approach to Teaching Interpretation*, translated by Jacolyn Harmer. The Registry of the Interpreters for the Deaf.

Gentile, Adolfo *et al.* (1996). *Liaison Interpreting : a handbook*. Melbourne University Press.